

ВІДГУК
офіційного опонента кандидата економічних наук
Удовиченко Крістини Анатоліївни
на дисертацію Вакарчук Тетяни Сергіївни
за темою: «Формування стійкої рівноваги економічного зростання
національної економіки», подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та
управління національним господарством

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Розвиток українського суспільства в якості вагової складової передбачає вирішення завдань створення внутрішніх і зовнішніх умов інтеграції до європейського простору. Тож, активний пошук важелів сталого розвитку й економічного зростання національної економіки на довгострокову перспективу є нагальною потребою сьогодення. Вирішення проблеми за рахунок досягнення стійкої рівноваги зростання економіки є безперечно важливим як для науки, так і для розвитку національного господарства.

У зв'язку з цим виникає необхідність наукового обґрунтування понять, що характеризують процеси досягнення стійкої рівноваги, визначення інструментів впровадження, переосмислення існуючих підходів з урахуванням особливостей сучасного розвитку та меж державного втручання в економічні процеси.

Поглиблення теоретичних положень у цьому напрямі, розробка методичних основ і практичних рекомендацій визначають необхідність дослідження винесеної на захист теми та її актуальність.

Однак, не зважаючи на значний інтерес до даної проблеми і кількість наукових досліджень, є певні питання, які потребують удосконалення теорії та практики формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, формалізації підходів до оцінки впливу факторів на економічне зростання та прогнозування очікуваних періодів досягнення точки рівноваги за державного регулювання окремих процесів.

Подане до захисту дисертаційне дослідження має практичне значення, оскільки виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» за темою: «Економіка України у нових геостратегічних реаліях: індивід, держава, суспільство» (номер державної реєстрації 0115U000063).

У цих дослідженнях автором запропоновано модифіковану модель економічного зростання національної економіки за параметрами стійкої рівноваги.

**2. Оцінка обґрунтованості наукових положень,
висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Наукова новизна, висновки та практичні рекомендації, отримані Вакарчук Тетяною Сергіївною, є науково обґрунтованими та достовірними, що підтверджується:

– використанням у роботі значної кількості наукових здобутків провідних вітчизняних та закордонних вчених з проблем економічного зростання національної економіки, економічної рівноваги, державного регулювання;

– використанням у роботі офіційних даних Державної служби статистики України, інших українських та іноземних джерел;

– апробацією запропонованих результатів у форматі обговорення; публікації; використання в діяльності різних органів;

– розробкою методичного інструментарію для оцінки впливу факторів на економічне зростання, прогнозування валового внутрішнього продукту, модифікованої моделі для розрахунку точки досягнення стійкої рівноваги.

Для досягнення поставленої мети автором вирішено коло завдань, серед яких слід виділити: дослідження сутності поняття стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки та виділення факторів, що зумовлюють її формування за державного регулювання; систематизація показників для дослідження впливу факторів на процеси економічного зростання національної економіки; удосконалення методичного підходу до оцінки впливу факторів на економічне зростання національної економіки через валовий внутрішній продукт України; модифікація моделі економічного зростання національної економіки з метою визначення точки стійкої рівноваги; удосконалення науково-методичного підходу до визначення сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки за різних варіантів вихідних умов; обґрунтування завдання у сфері державного інвестування з метою забезпечення економічного зростання національної економіки.

Автором внесено власні доробки в удосконалення методичного інструментарію, використаного для вирішення поставлених в роботі завдань.

Слід підкреслити, що логічно поставлені завдання дозволили в ході виконання роботи довести наукову новизну, винесених на захист положень, і одержати суттєві наукові результати.

Загальний висновок про достовірність та обґрунтованість наукових результатів здобувача підтверджується використанням сучасних статистичних, графічних і табличних методів; методів економіко-математичного моделювання та сучасних інформаційних технологій і програмних продуктів.

Отже, використані методи обробки інформації, апробація результатів дослідження дозволили науково обґрунтувати висновки та практичні рекомендації щодо формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки за державного регулювання.

Крім того, достатність та практичну значущість одержаних в дисертаційному дослідженні наукових положень та рекомендацій підтверджує їх використання в діяльності органами влади та іншими організаціями й установами, про що свідчать додані до роботи довідки.

Таким чином, застосований інструментарій обробки і представлення інформації, а також достатня апробація дослідження дозволили науково обґрунтувати висновки й рекомендації щодо формування стійкої рівноваги

економічного зростання національної економіки.

3. Наукова новизна отриманих результатів та їх достовірність

У дисертаційній роботі здійснено постановку і вирішено наукове завдання, заявлене здобувачем в обґрунтуванні вибору теми та положеннях наукової новизни.

Послідовність і логіку обґрунтування наукових положень представлено у трьох розділах дисертаційної роботи.

У першому розділі викладено теоретичні аспекти точок перетину економічного зростання національної економіки та стійкої рівноваги, виокремлено фактори економічного зростання національної економіки за умови досягнення рівноваги, виділено особливості державного регулювання економічного зростання національної економіки.

Другий розділ дисертаційної роботи присвячено дослідженню динаміки валового внутрішнього продукту для обґрунтування економічного зростання національної економіки. Проведено оцінку впливу факторів на валовий внутрішній продукт України. Розглянуто питання регулювання динаміки валового внутрішнього продукту з урахуванням впливу факторів економічного зростання національної економіки.

У третьому розділі представлено модифіковану модель економічного зростання національної економіки та точки її стійкої рівноваги, здійснено прогнозування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, обґрунтовано завдання державного інвестування в основні засоби та розвиток людського потенціалу для цілей забезпечення економічного зростання національної економіки.

Детальний аналіз матеріалу за розділами дозволив виокремити основні наукові результати проведеного дослідження:

конкретизовано поняття «стійка рівновага економічного зростання» (С. 28 дисертації та С. 6 автореферату), систематизовано фактори економічного зростання, серед яких, на відміну від існуючих, виділено фактори визначального впливу і фактори, що зумовлюють ефективне використання факторів першої групи (С. 39-40 дисертації та С. 6 автореферату), сформовано концептуальну схему дій щодо досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки (С. 60-62 дисертації та С. 7 автореферату);

дістала подальшого розвитку систематизація показників, що конкретизують фактори, які застосовуються для дослідження економічного зростання національної економіки, зокрема динаміки валового внутрішнього продукту України, до яких, на відміну від існуючих, додано показник розвитку людського потенціалу і рівень ендогенного науково-технічного прогресу (С. 70, 80 дисертації та С. 8 автореферату);

удосконалено методичний підхід до оцінки впливу факторів на процеси економічного зростання, зокрема через валовий внутрішній продукт України шляхом більш розширеного переліку показників за допомогою розрахунку для них середньої і граничної ефективності впливу факторів, коефіцієнтів

еластичності, граничних норм замінності одного ресурсу на інший, що, порівняно з існуючими, уточнює оцінку стану і результатів функціонування національної економіки (С. 93-107 дисертації та С. 10 автореферату);

удосконалено модель економічного зростання національної економіки, до складових якої, на відміну від існуючих, додано такі показники: вкладення в розвиток людського потенціалу, частка вибулої за рік робочої сили, частка інвестицій в розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту, кількість ефективних одиниць робочої сили та рівень ендогенного науково-технічного прогресу. Їх представлено у відносних величинах. За моделлю визначено точку стійкої рівноваги економічного зростання (С. 123, 125-130, 138-139 дисертації та С. 11-12 автореферату);

удосконалено науково-методичний підхід до визначення сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки, що, на відміну від існуючих, включає аналіз керованого державою процесу його досягнення. За рахунок аналізу різних варіантів такого процесу та коригування поведінки параметрів часток інвестицій в основні засоби й розвиток людського потенціалу відносно валового внутрішнього продукту визначено вплив держави на досягнення національною економікою стійкої рівноваги (С. 147-155 дисертації та С. 12-13 автореферату);

розвинуто завдання державного інвестування в основні засоби та розвиток людського потенціалу для цілей забезпечення економічного зростання національної економіки. Шляхом керування рівня інвестицій та поведінкою параметрів модифікованої моделі визначено очікувані періоди досягнення стійкої рівноваги національної економіки та напрями формування інвестиційної політики (С. 156-165 дисертації та С. 13-14 автореферату).

4. Теоретичне та практичне значення дисертації

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у розробці теоретичних та методичних підходів до формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки. Теоретичну значущість результатів становлять: уточнення понять та подальше удосконалення підходів до визначення точки стійкої рівноваги та очікуваних періодів її досягнення.

Практичне значення роботи відображають рекомендації щодо розробки модифікованої моделі економічного зростання національної економіки; обґрунтування сценаріїв досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

Авторські розробки, які містяться в дисертації та мають прикладне значення, були використані Дніпровською міською радою (довідка про впровадження результатів дослідження №2/1-1587 від 21.12.2017 р.); Дніпропетровською торгово-промисловою палатою (довідка про впровадження №1218/01-07 від 18.09.2017 р.); Дніпропетровською міською Асоціацією промисловців і підприємців (довідка про впровадження №37/17 від 08.12.2017 р.).

Результати дослідження було використано в освітньому процесі Університету імені Альфреда Нобеля при викладанні дисциплін: «Економічний розвиток», «Моделювання економічної динаміки», «Обґрунтування господарських рішень», в процесі розробки навчально-методичного забезпечення, виконання науково-дослідних, курсових та кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти (довідка про впровадження №701 від 17.07.2017 р.).

5. Публікації основних результатів дослідження, відповідність автореферату змісту дисертації та рівень їх викладення

За матеріалами дисертації опубліковано 15 наукових робіт, три з них – у фахових наукових виданнях, чотири – у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз. Особисто автору з загального обсягу публікацій належать 4,06 друк. арк.

Обсяг друкованих праць, зміст та їх кількість відповідає чинним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження, висновки і рекомендації доповідалися і одержали позитивну оцінку на 8 науково-практичних конференціях різного рівня.

Дисертаційне дослідження відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка, та управління національного господарства.

Дисертаційна робота складається з анотації та трьох розділів, логічно узгоджених між собою, що відповідає вимогам, регламентованим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40.

Основний зміст дисертації викладено на 170 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 17 таблиць, 27 рисунків, 12 додатків. Список використаних джерел налічує 152 найменування.

Автореферат в цілому відображає зміст дисертаційної роботи та її висновки й розкриває положення наукової новизни.

Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків та рекомендацій відзначається логічністю і забезпечує доступність сприйняття для фахівців. Дисертація виконана державною мовою.

6. Дискусійні положення та недоліки дисертації

Позитивно оцінюючи науково-теоретичний рівень і практичне значення основних положень дисертації слід вказати на наявність певних недоліків і дискусійних положень.

1. Значну частину дисертації відведено дослідженню факторів економічного зростання національної економіки за умови досягнення рівноваги та їх впливу на процеси зростання (пп. 1.2, 2.2). Фактори поділено на дві групи: визначального впливу і такі, що зумовлюють їх ефективне використання (С. 39-41). В табл. 1.2 (С. 37-38) подано перелік факторів економічного зростання за підходами інших авторів, які власне автором не враховані. Зважаючи на те, що

в деталізації факторів на С. 40 (рис. 1.2) є посилання на попередні дослідження, бажаним є пояснення здобувача стосовно вибору таких ознак класифікації факторів.

2. Для вирішення завдань дослідження автором правомірно виділяється вплив науково-технічного прогресу на економічне зростання. На С. 43-44 наведено критичний огляд інших підходів, зокрема, у вигляді системи взаємодій (рис. 1.3., С. 44). Яким чином такий детальний аналіз наведеної системи кореспондується з напрямками подальшого авторського дослідження (пп. 2.2), де науково-технічний прогрес розглядається як рівень технологічного розвитку держави, можливість ефективного використання факторів виробництва та прогрес знань (С. 80)?

3. Автором дисертації досить детально розглянуто особливості державного регулювання економічного зростання національної економіки (пп. 1.3., зокрема, С. 56). З табл. 1.3 (С. 54-55) можна зрозуміти, що здобувач в своїх дослідженнях базувався на використанні підходів сучасних науковців до трактування поняття «державне регулювання економіки», проте, якому визначенню віддано перевага і що обрано за основу власних досліджень з тексту дисертації не зрозуміло.

4. В дисертаційному дослідженні шляхом розрахунку середньої і граничної ефективності впливу факторів, коефіцієнтів еластичності, граничних норм заміності одного ресурсу на інший проведено оцінку впливу факторів на процеси економічного зростання, зокрема через валовий внутрішній продукт України (С. 94-108). Якщо розглядати узагальнені результати розрахунку середньої ефективності (табл. 2.5, С. 96) та граничної ефективності впливу факторів (табл. 2.6, С. 98-99), постає питання щодо їх рівня, який суттєво коливається в межах окремих показників, що потребує авторського пояснення стосовно узгодження цих впливів на економічне зростання.

5. В пп. 2.3 розглянуто регулювання динаміки валового внутрішнього продукту з урахуванням впливу факторів економічного зростання національної економіки. Для більшої переконливості висновків автора щодо можливості реального впливу держави на економічне зростання, бажано було б згрупувати наведені важелі окремо відносно науково-технічного прогресу та розвитку людського капіталу.

6. Однією з доробок автора є виділення чотирьох областей стану національної економіки, визначених за зміною фондоозброєності ефективної одиниці робочої сили та вкладень в розвиток людського потенціалу на ефективну одиницю робочої сили (С. 140-141). Яким чином сценарії досягнення стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки (С. 149-155) адаптуються до тієї чи іншої області, а також бажано обґрунтувати, чи впливає це на вибір інвестиційної політики держави.

Зміст зауважень не стосується принципових положень, що визначають наукову новизну і виносяться на захист.

7. Загальний висновок

В дисертаційній роботі Вакарчук Тетяни Сергіївни одержано нові обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення конкретних наукових завдань у сфері поглиблення теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій щодо формування стійкої рівноваги економічного зростання національної економіки.

Оцінюючи в цілому весь комплекс проведених автором досліджень, вважаю, що дисертаційна робота Вакарчук Т.С. є самостійним, науковим дослідженням та за змістом, рівнем теоретичної обґрунтованості і практичної спрямованості висновків і розробок, взаємозв'язком методичних і прикладних питань відповідає чинним вимогам, які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук,
викладач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної та
інноваційної діяльності Донецького
державного університету управління

К.А. Удовиченко

